

Потпуковник **МИЛАН ЈЕЛАЧА**

ПРОБЛЕМ УПОТРЕБЕ АРТИЉЕРИЈЕ У ОДБРАНИ

(Када нападач располаже великом надмоћношћу)

У приказу „Војног дела“ бр. 1 за 1953 годину у листу „Народна армија“ бр. 708 од 12 фебруара 1953 генерал-мајор Средоје Урошевић осврнуо се и на мој чланак „Проблем употребе артиљерије у одбрани (када нападач располаже великом надмоћношћу)“.

Писац приказа налази да постоји противречност између мојих поставки „Нападачево извиђање односило је победу над маскирањем браниоачеве артиљерије“ и „Међутим, ни најсавршеније маскирање од угледа са земље и из ваздуха није могло заштитити батерије...“, и друге моје поставке „Маскирање од угледа из ваздуха треба изводити веома вешто и свестрано...“. У чему је овде ствар? Нападачево извиђање заиста је односило победу над маскирањем браниоачеве артиљерије у низу случајева када оно није било изведено ни вешто ни свестрано као и у случајевима када је артиљерија дуго остајала на истим ватреним положајима (а то се, у већини случајева и дешавало у току Другог светског рата). То је у моме чланку и изнето у овим ставовима: „Невешто маскирање откривало се брзо, а маскирање само против вертикалног осматрања из ваздуха није било довољно, јер је нападачава авијација, при ниском лету и косом осматрању, по блеску и диму откривала оне батерије код којих простор испред и изнад уста цеви није био маскиран“ и „...дуже бављење артиљериских јединица на истим ватреним положајима, па иако се са њих није гађало, неминовно доводи до ситних промена у изгледу земљишта које се сталним праћењем аерофотоснимака могу уочити“. То значи да су наведени недостаци у маскирању артиљерије против угледа из ваздуха били један од основних узрока који су омогућавали нападачу да је открије. А да би се ти недостаци отклонили, поред осталог, потребно је, како је у чланку и изнето — „маскирање од угледа из ваздуха изводити веома вешто и свестрано“ (подвукао М. Ј.); према томе, оваква поука је потребна, јер је очигледно да ће ефикасност нападачаевог извиђања бити умањена ако маскирање буде на висини.

Писац приказа критикује моју поставку „Међутим ни најсавршеније маскирање од угледа са земље и из ваздуха није могло заштитити батерије...“, али је при томе изоставио крај ове реченице

„од нападачевог звуковног и радарског извиђања“ (подвукао М. Ј.). Као што се види, у овој се реченици није желела истаћи слабост маскирања против угледа из ваздуха, већ чињеница да маскирање које се врши против угледа са земље и из ваздуха нема ефекта против звуковног и радарског извиђања. Генерал Урошевић даље каже: „Тој поставци — да артиљерија браниоца треба до почетка напада да остане пасивна — ваља, у најмању руку, прићи критички“. У чланку се, међутим, нигде не говори о томе да артиљерија до почетка напада треба да буде пасивна, већ се истиче да је један од основних услова за успех браниоачеве артиљерије тај да се сачува да је непријатељ до почетка напада не открије; да би се то постигло примењује се читав низ мера које, поред осталог, омогућавају артиљерији да и у припремном периоду буде активна у оној мери која је целисходна у дотичној ситуацији. То се види из ових ставова у чланку: „Да би браниоачева артиљерија могла да изврши свој задатак у времену до почетка напада уведене су дежурне јединице. . . Оне су биле различите јачине, просечно једна шестина до једна трећина целокупне артиљерије“ и „За извршење задатака до почетка општег напада начелно се ангажују дежурне, а само у нарочитим случајевима и остале артиљеријске јединице“. Како се види, предвиђа се могућност употребе и остале артиљерије, а не само дежурних јединица и то у нарочитим случајевима. Како у чланку није изнето који су ти нарочити случајеви, овде ћу дати потребно објашњење. По моме мишљењу, то ће у првом реду бити онда када бранилац открије да се нападач групише за напад и када располаже довољно тачним подацима о нападачевим густо груписаним снагама и средствима на полазном положају за напад. Тада браниоачева артиљерија може да нанесе удар таквој нападачевој групацији и да је у што већој мери онеспособи за напад. Овакви случајеви биће „нарочити“ због тога што нападач редовно предузима посебне мере у циљу тајног груписања за напад и што се на полазном положају за напад дефинитивно групише тек уочи самог напада (на један, највише два дана уочи напада), тако да ће бранилац то тешко моћи довољно сигурно и тачно да открије. Уосталом, и пракса Другог светског рата је показала да је нападач у већини случајева успевао да оствари тајност груписања на полазном положају за напад.

У погледу основне идеје за употребу артиљерије у одбрани, критичар износи: „Што се тиче препоруке да се дејствује само по пешадији и тенковима, она је, најблаже речено, уска и једнострана. Мислимо да је погрешно искључивати могућност дејства баш по артиљерији нападача“. Пре свега, у мом чланку није искључена могућност дејства по нападачевој артиљерији што се види из овога става „Сви остали делови нападачевог поретка, у првом реду артиљерије, у таквим условима имају другостепену важност и, начелно, треба да се туку у оној мери која је неопходна и у оним моментима када то омогући ситуација на тежишту борбе“. Као што се види, могућност дејства по нападачевој артиљерији није искључена, већ је сведена на ону меру која је целисходна у таквој ситуацији, тј. ситуа-

цији кад нападач располаже великом надмоћношћу. Та ситуација је, уједно, и разјашњење за основну идеју употребе артиљерије; наиме, у мом чланку се није разматрала употреба артиљерије у одбрани уопште, већ употреба артиљерије у одбрани онда када нападач располаже великом надмоћношћу. У таквом случају, по моме мишљењу, много је целисходније сасрећеном ватром мале количине артиљерије, којом се располаже, сломити онај део нападачевог поретка који је најопаснији и који има главну улогу у нападу, а то ће бити првенствено пешадија и тенкови на тежишту борбе. При томе треба имати у виду да се појам „мала количина артиљерије“ третира овде као релативан, тј. узима се да је јачина браниоачеве артиљерије мала у односу на нападачеву — на пример, однос 1 : 4. Код таквог односа борба браниоачеве против нападачеве артиљерије не би могла имати такав ефекат који би довео до слома напада.

Ова објашњења изнео сам првенствено зато да би се проблем који је постављен у наведеном чланку могао потпуније и свестраније схватити и да би учесници у дискусији о овом проблему имали потпунију базу за дискусију.

ВОЈНА БИБЛИОТЕКА — СЕРИЈА КЛАСИКА

Ш л и ф е н : К А Н А

Ускоро ће изаћи из штампе „Кана“ од Шлифена, као V књига серије класика. Књига се штампа латиницом на око 400 страна, са 78 скица у посебном прилогу. Цена ће бити око 500 динара.

Аутор овог дела, генералфелдмаршал фон Шлифен, дугогодишњи начелник немачког Главног генералштаба пре Првог светског рата, обрадио је битку за окружење и уништење типа Кане на основу критичке анализе низа примера из Наполеонових и Молткеових ратова. Ова студија, која је корисно служила не само немачким генералима, већ и многим осталим војсковођама за планирање и извођење операција за окружење и уништење непријатеља, и данас је значајна и актуелна.